

Legionella

Leo Bikker

in *Tropisch* Nederland

Vlak na de legionella-uitbraak in Bovenkarspel kwam Leo Bikker in een gekkenhuis terecht. Als bestuurslid van de Stichting Veteranenziekte kreeg de expert Sanitaire Technieken te maken met slachtoffers, familieleden, ministeries, fabrikanten, noem het maar op. Nu in Nederland fikse stappen zijn gezet, wordt het tijd voor de ABC-eilanden (Aruba, Bonaire en Curaçao) om te volgen. Bikker is op missiewerk. "Ik maak me ernstig zorgen over de lokale situatie."

Drs. W. (Wietse) Buma, Merlijn Media BV

Officieel met pensioen, maar officieus nog vijf, soms wel meer dagen per week aan het werk. Leo Bikker houdt niet van stilzitten, hij kan het ook niet. "Ik heb nog een missie te volbrengen."

Gedreven

De gedreven expert op het gebied van Sanitaire Technieken houdt zich al sinds de jaren 70 bezig met waterkwaliteit. Aanvankelijk alleen professioneel, als inspecteur voor waterleidingsbedrijf Oasen, maar na de legionella-uitbraak in Bovenkarspel trok hij het onderwerp ook in de privésfeer. "Ik liep al jarenlang rond met het idee dat ik nog een bijzondere taak had te volbrengen, maar wist niet wat. Na Bovenkarspel werd het me duidelijk. Ik zag de impact, het leed en besefte dat ik met mijn kennis en vaardigheden een wezenlijke bijdrage kon schenken aan verbetering van de situatie. Ik ben vervolgens bestuurslid geworden van de Stichting Veteranenziekte en kreeg er naast mijn vaste baan in feite nog een baan bij. Het was zwaar, maar dankbaar werk. We hebben de afgelopen jaren als land enorme vooruitgang geboekt."

Koninkrijk

Als Nederland ja, maar in het Koninkrijk der Nederlanden blijft een deel achter, volgens Bikker. Zoals bekend bestaat ons Koninkrijk uit Nederland en een aantal eilanden in het Caribisch gebied. Tot 2010 vormden de Benedenwindse en Bovenwindse eilanden met uitzondering van Aruba tezamen het land 'De Nederlandse Antillen'. Sinds 2010 geldt

een nieuwe staatkundige indeling. Curaçao en Sint Maarten kregen evenals Aruba de landenstatus. Bonaire, Saba en Sint Eustatius werden overzeese gemeenten van Nederland. Bikker heeft zich de afgelopen jaren vooral verdiept in de lokale situatie op de Benedenwindse (ABC-) eilanden, oftewel Aruba, Bonaire en Curaçao. Met de situatie op de Bovenwindse eilanden is hij (nog niet) bekend.

Cowboys

Terug naar Bovenkarspel. "Vlak na de uitbraak rook de commercie haar kans. Het was een tijd van cowboys. Iedereen die een temperatuurmeter in zijn hand kon houden, bombardeerde zichzelf tot legionella-expert." Ook overzee leidde dat tot, bijna vermakelijke, situaties, weet Bikker. "Zo was er een Nederlandse 'legionella-expert', van huis uit machinist, die met jerrycans vol chloor naar Schiphol ging om het drinkwater te reinigen bij een klant op Curaçao. Uiteraard kwam hij niet door de douane. Toen heeft hij maar ter plekke de chloor ingekocht en het in een zodanige hoge dosering toegevoegd aan het drinkwater dat direct al het leven erin het loodje legde en ook de smaak verdween."

Schokkend.

Na zijn pensionering zette Bikker zijn eigen adviesbureau BAC op. Sindsdien ondersteunt hij installateurs en instellingen op het gebied van legionellapreventie. Daarnaast is Bikker actief als docent en instructeur en geeft hij incompany trainingen. De expert op het gebied van Sanitaire Technieken wilde "altijd nog wat doen met de Antillen", maar zag pas kans en gelegenheid om er werk van te maken toen hij een uitnodiging ontving van een Arubaanse collega om op het 'Happy Island' een lezing te verzorgen over waterkwaliteit en legionella. Tijdens zijn verblijf ging hij ook zelf op onderzoek uit. Zijn bevindingen waren naar eigen zeggen "schokkend". Bikker: "Een deel van het waterleidingnetwerk ligt vol in de tropische zon. Voor zover ik er zicht op heb laten hotels zelden een legionellabeheersplan opstellen. Installateurs gebruiken de meest uiteenlopende materialen, tot elektriciteitsbuizen aan toe voor de drinkwaterleidingen binnenshuis, letten niet op dode hoeken enzovoort enzovoorts. Kortom, men doet maar wat."

"Men doet maar wat"

Bikker maakt zich niet alleen zorgen over de waterkwaliteit, maar ook over de watervoorziening. "Op Aruba is één waterleidingsbedrijf met één pompstation. Als het station uitvalt, kunnen een paar buffertanks even inspringen. Daarna zit je met een ernstig probleem."

Kennisniveau

Over het kennisniveau op het gebied van drinkwaterkwaliteit heeft hij dan ook ernstige twijfels. Bikker: "Bij het waterleidingsbedrijf, het laboratorium en het ziekenhuis is expertise aanwezig, maar bij een uitvoerende partij als installateurs nauwelijks. Doet men ergens kennis op over het

Foto van Bikker van de 'bovengrondse' hoofdwatervoorziening op Aruba. "Mogelijk is deze niet meer in bedrijf, maar het illustreert hoe de situatie ter plekke is."

onderwerp, dan wordt er gelijk gezocht naar mogelijkheden om dat te gelden te maken. Bijvoorbeeld door filters te gaan verkopen. Bedrijven en instellingen die wel serieus werk maken van legionellapreventie, laten Nederlandse experts invliegen om een beheersplan op te stellen met een maatregelenpakket."

Samenwerking

Toen Bikker dieper in de materie dook, viel het hem op "dat de Benedenwindse eilanden, er hun eigen regelgeving op nahouden en niet met elkaar samenwerken op het gebied van legionellapreventie en waterkwaliteit. Zo voegt bijvoorbeeld Curaçao fluoride toe aan het drinkwater en Aruba niet. Wat beide eilanden wel met elkaar en het andere Benedenwindse eiland Bonaire gemeen hebben, is het feit dat ze geen detectiewaarden hanteren. Hoe weet je dan of je een bovengrens hebt overschreden? Er is geen wetgeving en geen maximum waarde dus een monster is altijd okay."

Belang toerisme-industrie

Tijd om aan de bel te trekken dacht Bikker, maar het tij zat niet mee. "Sowieso lag het al gevoelig. Antillianen krijgen veelvuldig te maken met 'blanke Hollanders die het allemaal beter weten'. Daarnaast zijn de eilanden doodsbenauwd dat de toerisme-industrie schade oploopt. Toen ik mijn lezing wilde geven, brak er bovendien net bonje uit tussen Nederland en Aruba over de begroting van het eiland."

Doorverwezen

Afspraken met politici gingen niet door, er kwamen nauwelijks vertegenwoordigers van hotels opdagen bij zijn lezing, de eerste kennismaking met de Benedenwindse Eilanden was in één woord teleurstellend. Bikker liet het er echter niet bij zitten. Hij zocht via de mail contact met het Nederlands Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. "Ik heb voorgesteld om een congres te organiseren met betrokken partijen en harde afspraken te maken. In 2006 had een soortgelijk initiatief al tot een lijst met aanbevelingen geleid, alleen zijn die nooit of slechts ten dele opgevolgd." Het voorstel van Bikker werd lauw ontvangen. "Het Ministerie verwees mij door naar de lokale regering. Sinds 2010 zijn Aruba en Curaçao landen, die zelf hun eigen zaakjes regelen." Een farce vindt Bikker. "Nederland blijft ook in het nieuwe staatkundige verband eindverantwoordelijk voor de eilanden. Als het echt fout gaat, zullen wij er bovendien ook de financiële gevolgen van merken, net zoals Europa nu moet bloeden voor Griekenland."

Legionella-uitbraak

Bikker koos voor een tijdelijke radiostilte. Totdat het Water en Energiebedrijf Bonaire (WEB) in december 2014 en januari 2015 Legionella aantrof in de hoofdstad Kralendijk en het dorpje Rincon." De lokale media besteedden er volop aandacht aan. "Het ging om verschil-

Bikker vermoedt dat op zonnige dagen de temperatuur in deze buffertank flink kan oplopen

lende varianten, waaronder het schadelijke sero type 1." Bikker wees nogmaals het Ministerie op de gevaren. Dit keer zat de schrik er goed in. Hij werd zelfs teruggebeld, maar het mocht niet baten. "Uiteindelijk kreeg ik te horen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport dat de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) hun wetgeving aan het herzien zijn. Wilde ik verdere informatie, dan moest ik maar contact opnemen met het WEB."

Politieke situatie

Dat er zo weinig animo is aan Nederlandse zijde om in te grijpen, hoeft geen verbazing te wekken. Alles wat met de voormalige Antillen te maken heeft, ligt politiek gevoelig. Zeker sinds 2010. Op Bonaire heerst grote onvrede over de nieuwe staatkundige verhoudingen; Aruba en Curaçao zijn het beu dat Nederland over hun schouder meekijkt in hun portemonnee. Een Minister als Plasterk, die al de nodige averij heeft opgelopen in deze kabinetperiode, zal er weinig aan gelegen zijn om zijn vingers te branden aan dit probleem dossier. "Jammer", zegt Bikker. "Ik had hem graag willen souffleren."

Diagnose

Bikker: "Als we alles bij het oude laten, gaat het vroeg of laat een keer flink fout. Het mag sowieso een wonder heten dat er, voor zover bekend, nog geen ernstige legionella-uitbraken zijn geweest op de eilanden. Ik vraag me wel eens af of de lokale bevolking misschien een vorm van immuniteit heeft ontwikkeld voor de bacterie. Hoe het zit met de toeristen? Voor de veteranenziekte geldt een incubatietijd van 21 dagen. Wie weet krijgen vakantiegangers pas klachten na terugkomst en dan moet je geluk hebben dat de arts een verband legt met de vakantietrip én de juiste diagnose weet te stellen. Zelfs in Westerse landen met een hoog ontwikkelde gezondheidszorg worden op dat gebied dikwijls fouten gemaakt. Sowieso is er naar mijn mening veel meer brononderzoek naar longontsteking nodig. Het zou me niets verbazen als dan zou blijken dat er jaarlijks rond de 500 slachtoffers vallen in Nederland."

Wakker schudden

Afgelopen voorjaar bezocht Bikker wederom zijn Arubaanse collega. Deze keer deed hij ook Curaçao aan. "Evenals op het buureiland trof ik een zorgwekkende situatie aan." Bikker weet dan ook niet van opgeven. Hij blijft zich inzetten voor verandering, belangeloos, naar eigen zeggen, want zijn eigen adviesbureau heeft geen zakelijke opdrachten op de Benedenwindse eilanden. "Nederland moet haar verantwoordelijkheid nemen, een congres organiseren en aansturen op harde afspraken. Vervolgens kan dan lokaal een tijdelijk ondersteuningspunt worden ingericht om de kennis van Sanitaire Technieken naar een hoger niveau te tillen op de eilanden en de onderlinge samenwerking te stimuleren. Ik voel me nu een roepende in de woestijn. Laten we hopen dat dit artikel eindelijk eens wat mensen wakker schudt."